

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

З А Т В Е Р Д Ж У Ю
Проректор з навчально-методичної роботи

Карина ПЕМАШКАЛО

ФІНАНСОВА ЕКОНОМІКА
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 05 "Соціальні та поведінкові науки"
Спеціальність 051 "Економіка"
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітня програма "Економіка та економічна політика"

Статус дисципліни **вибіркова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри
*державного управління, публічного
адміністрування
та економічної політики*

Наталія ГАВКАЛОВА

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики

Протокол № 2 від 01.09.2022 р.

Розробник(и):

Черкашина Т. С., к.е.н., доцент

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Фінансова система обслуговує сферу матеріального виробництва, у якій створюються валовий внутрішній продукт і національний дохід країни, а, відтак, формуються її можливості щодо надходження грошових коштів до Державного бюджету та їх подальший розподіл. Відповідно чим стійкішим є фінансовий стан суб'єктів господарювання (підприємств, домогосподарств, індивідів), тим забезпеченішою є держава та її державні інститути і відповідно тим повніше задовольняються потреби членів суспільства. Вирішенню цих завдань сприяє глибоке вивчення та розуміння об'єктивних фінансово-економічних законів, принципів управління фінансами суб'єктів господарювання, національною фінансовою системою та світовими фінансами в цілому.

Теоретичне осмислення процесів глобалізації, інтернаціоналізації та фінансіалізації світового господарства можливе лише за умови розуміння сутності та сучасних тенденцій розвитку фінансових відносин, вивчення актуальних питань теорії і практики формування фінансової політики підприємства, пізнання закономірностей й логіки функціонування та розвитку системи електронних фінансів.

Навчальна дисципліна "Фінансова економіка" є вибіркоким освітнім компонентом та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня спеціальності 051 "Економіка" всіх форм навчання.

Метою дисципліни є формування у майбутніх фахівців системи компетентностей щодо управління фінансами на мікро-, макро- та мегарівні в умовах глобалізації, інтернаціоналізації та фінансіалізації світового господарства.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	4
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	екзамен

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Економічна теорія	Економічна політика
Аналітичне забезпечення національної економіки	
Макроекономічний аналіз	
Мікроекономічний аналіз	
Економіка підприємства	
Фінанси	
Економетрика	

Компетентності та результати навчання

Компетентності	Результати навчання
Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації. Здатність приймати обґрунтовані рішення.	Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).
Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.
Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.	Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач у сфері економіки та економічної політики.
Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію. Здатність до управлінської діяльності в організаціях усіх форм власності та організаційно-правових форм	Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань у сфері економіки та економічної політики та змістовно інтерпретувати отримані результати.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Управління фінансами суб'єктів господарювання

Тема 1. Фінансова діяльність підприємства: сутність, структура, принципи та форми організації

Сутність, концепції та теорії фінансової економіки. Основні етапи становлення та розвитку фінансової науки. Внесок Нобелівських лауреатів (Г. Марковіца, М. Мертона, П. Мілгрона, М. Міллера, Дж. Тобіна, Р. Уілсона, М. Фридмана, М. Шоулза та ін.) у розвиток фінансової економіки. Внесок українських економістів (І. Франко, М. Туган-Барановського, М. Добриловського, М. Мітіліна, М. Алексеєнко, С. Іловайського, П. Коваленко, І. Полтаєвського, М. Яснопольського та ін.) у розвиток фінансової економіки. Мета, завдання та функції фінансової економіки. Об'єкти і суб'єкти фінансової економіки. Поняття фінансового

менеджменту. Відмінності між фінансовою економікою та фінансовим менеджментом. Функції фінансового менеджера у ринковій економіці.

Підприємство як основний суб'єкт фінансової економіки. Фінансова звітність підприємства, її зміст та аналіз. Види діяльності підприємства: операційна, інвестиційна та фінансова. Фінансова звітність: "Баланс", "Звіт про фінансові результати", "Звіт про рух грошових коштів", "Звіт про власний капітал", "Примітки до річної фінансової звітності". Поняття комерційної таємниці підприємства. Внутрішні та зовнішні споживачі інформації. Ефективність інформації. Оцінка фінансової звітності як основа прийняття фінансових рішень. Способи аналізу фінансової інформації: горизонтальний, вертикальний, інтегральний аналіз. Аналіз балансу підприємства: класифікація активів та пасивів балансу, структура балансу, співвідношення власного та позикового капіталу. Аналіз звіту про фінансові результати підприємства: поняття витрат та доходів, основна, операційна, інвестиційна та фінансова діяльність, визначення надзвичайної події. Аналіз звіту про рух грошових коштів: поняття грошового обігу та грошових коштів від операційної діяльності, розрахунок руху грошових коштів від операційної та фінансової діяльності. Аналіз звіту про власний капітал: визначення функцій власного капіталу, шляхи утворення та класифікація власного капіталу.

Фінансово-економічні показники діяльності підприємства. Показники прибутковості: коефіцієнт прибутковості активів, коефіцієнт прибутковості власного капіталу, коефіцієнт прибутковості інвестицій. Показники рентабельності: рентабельність реалізованої продукції, чиста рентабельність продукції, рентабельність продажів, рентабельність основних виробничих фондів, рентабельність власного капіталу, рентабельність залученого капіталу, рентабельність операційної діяльності, рентабельність господарської діяльності, коефіцієнт загальної рентабельності. Показники ефективності управління активами: оборотність активів, оборотність оборотних коштів, оборотність нематеріальних активів. Операційна, господарська та звичайна діяльність підприємства. Фінансові результати від основної та звичайної діяльності підприємства. Чисті грошові потоки від операційної діяльності підприємства.

Тема 2. Фінансовий аналіз підприємства

Аналіз ділової активності підприємства. Поняття ділової активності підприємства. Вартість майна підприємства. Показники ділової активності підприємства: коефіцієнт оборотності активів; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; тривалість оборотів дебіторської та кредиторської заборгованостей; коефіцієнт оборотності матеріальних запасів; коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддачі); коефіцієнт оборотності власного капіталу. Факторний аналіз коефіцієнта оборотності оборотних активів.

Аналіз ліквідності підприємства. Поняття ліквідності підприємства. Відмінності між поняттями "ліквідність активів", "ліквідність балансу" та "ліквідність підприємства". Структура активів підприємства залежно від їх ліквідності: абсолютно ліквідні активи; активи, що швидко реалізуються; активи, що повільно реалізуються; активи, що важко реалізуються. Структура пасивів підприємства залежно від ступеня зростання строків погашення зобов'язань: найбільш строкові зобов'язання, короткострокові зобов'язання, довгострокові зобов'язання, постійні зобов'язання. Показники ліквідності підприємства: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, чистий оборотний капітал. Факторний аналіз коефіцієнта покриття. Аналіз ліквідності балансу підприємства. Комплексне оцінювання ліквідності балансу за допомогою загального показника ліквідності.

Аналіз фінансової стійкості підприємства. Поняття фінансової стійкості підприємства. Основні методики аналізу фінансової стійкості підприємства: аналіз фінансової стійкості підприємства на основі співвідношення його активів та пасивів; аналіз фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів; аналіз запасу фінансової стійкості. Показники фінансової стійкості: коефіцієнт автономії, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт маневрування власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом, коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами. Типи фінансової стійкості підприємства: абсолютна стійкість фінансового стану, нормальна фінансова стійкість, нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, кризовий фінансовий стан. Напрями підвищення фінансової стійкості підприємства.

Аналіз руху грошових коштів підприємства. Особливості руху власного капіталу. Аналіз грошових потоків від операційної діяльності. Фактори впливу на зміну величини грошових коштів підприємства. Показники ефективності використання коштів підприємства: оборотність коштів у розрахунках; тривалість періоду обороту коштів у розрахунках; мінімальна сума грошей, необхідна для проведення господарських операцій; коефіцієнт участі грошових коштів в оборотному капіталі. Факторний аналіз грошових коштів підприємства.

Тема 3. Антикризове фінансове управління підприємством

Сутність та основні елементи антикризового фінансового менеджменту. Відмінності між поняттями "банкрутство", "фінансова криза" та "поточна неплатоспроможність". Види криз. Ознаки поточної неплатоспроможності Зовнішні та внутрішні фактори впливу на діяльність підприємства. Поняття кризового стану підприємства. Особливості банкрутства та його види.

Методики оцінки імовірності банкрутства підприємства. Зарубіжні методики визначення загрози банкрутства: модель Бивера, модель Альтмана, модель Ліса, модель Таффлера-Тишоу, модель Спрингейта. Вітчизняні методики оцінки імовірності банкрутства підприємства: модель Терещенко, модель Матвійчука.

Процедура визнання банкрутства підприємства. Поняття процедури визнання банкрутства підприємства в Україні. Використання методики оцінки платоспроможності вітчизняних підприємств. Доведення до банкрутства. Ліквідація підприємства. Механізм фінансової стабілізації підприємства. Фінансова санація як складова антикризового управління. Реструктуризація підприємств у системі антикризового фінансового управління. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом". Розмежування між категоріями "реструктуризація підприємства" та "реорганізація". Реструктуризація виробництва. Реструктуризація активів. Фінансова реструктуризація. Корпоративна реструктуризація (реорганізація).

Тема 4. Фінансове планування та прогнозування на підприємстві

Фінансове планування: зміст, завдання та методи. Зміст та завдання фінансового планування. Принципи організації фінансового планування на підприємстві. Визначення шляхів ефективного вкладення капіталу, оцінка раціонального його використання, виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів. Врахування структури власного та залученого капіталу при плануванні фінансової діяльності підприємства. Здійснення контролю за

утворенням та використанням платіжних засобів. Методи фінансового планування: балансовий, нормативний, розрахунково-аналітичний, метод оптимізації планових рішень, метод економіко-математичного моделювання.

Етапи розробки фінансового плану. Порядок складання фінансового плану: баланс грошових надходжень та витрат, таблиця доходів та витрат, прогнозований баланс активів та пасивів підприємства, розрахунок точки беззбитковості. Оперативне фінансове планування на підприємстві. Платіжний календар, оперативне фінансування фінансовими службами підприємства, забезпечення виконання розрахункових та платіжних зобов'язань, фіксування поточних змін платоспроможності підприємства. Поняття фінансового, виробничого та операційного циклу.

Використання функцій Microsoft Excel для прогнозування фінансових процесів. Особливості складання фінансових прогнозів із застосуванням математичних методів та у програмному середовищі MS Excel. Побудова фінансових прогнозів у програмному середовищі MS Excel (побудова фінансових прогнозів із застосуванням методу ковзного середнього; побудова прогнозів із застосуванням функцій регресії (побудову лінійних прогнозів із використанням функції ТЕНДЕНЦИЯ та лінійних прогнозів із використанням функції РОСТ); побудова фінансових прогнозів із застосуванням моделі Брауна (методу експоненційного згладжування).

Тема 5. Управління ризиками суб'єктів господарювання

Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація. Валютний, депозитний, процентний, інфляційний, інвестиційний, кредитний ризики та їх особливості. Вплив факторів на фінансові ризики. Взаємозв'язок рівня фінансового ризику, фінансового стану підприємства та його прибутковості. Організація робіт з оцінки, аналізу та управління ризиками на підприємстві.

Сучасні концепції організації управління ризиками. Оцінка максимально можливого рівня негативного відхилення (збитків, втрат). Оцінка відхилення, приведеного на ризик (рентабельність капіталу підприємства, приведена на ризик (RAROC); рентабельність активів підприємства, приведена на ризик (RAROA); капітал, приведений на ризик). Прогнозування та нейтралізація фінансових ризиків. Поняття та принципи ризик-менеджменту. Формування стратегії ризик-менеджменту. Хеджування ризиків. Біржові угоди.

Методи розрахунку та моделі оцінювання ризиків. Якісний та кількісний аналіз ризиків. Експертна та рейтингова оцінка ризиків проекту. Нечітка оцінка ризику фінансування стартап-проектів. Методи оцінювання ризиків: метод експертних оцінок, метод "дерева рішень", метод аналізу чутливості, метод сценаріїв, метод Монте-Карло.

Змістовий модуль 2. Фінансовий ринок та корпоративні фінанси

Тема 6. Інфраструктура та інструменти сучасного фінансового ринку

Фінансовий ринок та його структура. Кругообіг фінансових ресурсів у ринковій економіці. Роль фінансового ринку у ринковій економіці. Фінансовий ринок як сукупність економічних відносин між учасниками угод з приводу купівлі-продажу фінансових активів та фінансових послуг. Інституційне середовище фінансового ринку. Основні функції фінансового ринку. Принципи функціонування фінансового ринку. Теорія ефективного фінансового ринку. Класифікація фінансових ринків. Учасники фінансового ринку та їх

функції. Фінансовий ринок та його роль в мобілізації та перерозподіл фінансових ресурсів. Поняття первинного та вторинного фінансового ринку. Основи функціонування фінансового ринку.

Фінансові посередники: операції та аналіз діяльності. Комерційні банки: види, основні операції та послуги. Роль комерційних банків на ринку фінансових послуг. Активи та пасиви комерційних банків. Аналіз фінансових результатів комерційних банків. Поняття простих та складних відсотків. Методики нарахування складних відсотків (щорічно, щоквартально, щомісяця, щодня). Використання функцій Microsoft Excel для вирішення фінансових задач. Використання фінансових функцій MS Excel (ПС, БС, КПЕР, ПЛ, СКИДКА, ЭФФЕКТ, ВСД, СТАВКА та ін.) при аналізі фінансово-економічної діяльності підприємства. Визначення терміну окупності інвестиційного проєкту в MS Excel. Інвестиційні інститути та аналіз їх діяльності. Аналіз економічної діяльності інвестиційних банків. Інвестиційні фонди. Фінансові брокери. Інвестиційні дилери (андеррайтери). Трастові компанії. Інвестиційні компанії. Інвестиційні консультанти. Фінансові компанії. Страхові компанії як фінансові посередники. Страхувальники, страхові агенти та страхові брокери. Страхові премії. Інвестиційна діяльність страхових компаній. Страхові резерви. Некомерційні фінансові інститути та їх інституційне середовище. Типи некомерційних фінансових інститутів: недержавні пенсійні фонди, кредитні спілки, товариства взаємодопомоги, товариства взаємного страхування. Пенсійний вік та державне пенсійне забезпечення. Форми недержавного пенсійного забезпечення: корпоративне та індивідуальне. Складання особистого пенсійного плану. Недержавні пенсійні фонди (НПФ): мета створення, вимоги, функції. Права, обов'язки та взаємовідносини НПФ з їх вкладниками. Вимоги до формування структури інвестиційного портфелю НПФ.

Основні інструменти фінансового ринку та їх характеристика. Поняття фінансових інструментів в економіці. Основні характеристики фінансових інструментів. Біржова торгівля та її види. Організація та технологія біржової торгівлі цінними паперами. Переваги акцій, які котируються на біржі. Світові "майданчики" торгівлі цінними паперами. Види бірж: фінансові, фондові, валютні, ф'ючерсні. Фінансові біржі: універсальні та спеціалізовані. Фондові біржі та їх організаційно-правова форма. Основні функції фондових бірж. Методи організації купівлі-продажу цінних паперів на фондових біржах. Механізми встановлення ринкової ціни на фондовій біржі. Фондові індекси ринку цінних паперів (). Основні українські фондові індекси. Взаємозв'язок між світовими та українськими фондовими індексами. Ф'ючерсні біржі. Основні ознаки ф'ючерсної торгівлі. Ф'ючерсні та форвардні контракти. Ключові елементи механізму біржової ф'ючерсної торгівлі. Валютні біржі: функції, операції. Біржі дорогоцінних металів та дорогоцінних каменів. Біржові операції з дорогоцінними металами. Механізми нейтралізації ризиків (техніка хеджування). Форвардні та ф'ючерсні контракти. Форвардна ціна. Специфікація ф'ючерса. Типи ф'ючерсних контрактів. Опціонні контракти. Типи СВОП-контрактів: процентний своп, валютний своп. Операції РЕПО.

Тема 7. Ринок цінних паперів (РЦП): основні поняття, функції, види, учасники

Структура ринку цінних паперів. Поняття ринку цінних паперів. Функції РЦП: комерційна, цінова, інформаційна, регулююча. Учасники РЦП: емітенти, інвестори, фондові посередники. Інфраструктура РЦП: організатори торгівлі (банки та торговельні мережі), система розрахунків та встановлення прав на цінні папери (реєстратори, депозитарії, клірингові системи), інформаційно-аналітичні системи підтримки інвестицій (інформаційні, рейтингові та консалтингові агенції; аналітично-дослідницькі та експертні центри).

Види цінних паперів та їх характеристика. Види цінних паперів: акції, облігації векселя, банківські сертифікати, варанти, складське свідоцтво, коносамент, депозитарні розписки, кредитні ноти, інвестиційні паї, опціони, ф'ючерси, форфардні контракти, чек, застава, облігації з іпотечним покриттям. Первинний ринок та емісія цінних паперів. Відкрите (публичне) розміщення цінних паперів (IPO) та SPO). Проспект емісії. Перевірка фінансового стану та перспектив емітента. Вторинний ринок цінних паперів та його юридичні форми: купівля-продаж, обмін (конвертація), подарунки, спадщина. Ринок державних цінних паперів. Види державних цінних паперів: середньо- та довгострокові облігації, муніципальні облігації, цільові облігації, позики загального покриття. Сутність та характеристика ринку облігацій. Номінальна вартість та курс облігацій. Переваги облігацій для інвесторів. Бальна оцінка (рейтинг) облігацій. Внутрішній та міжнародний ринок облігацій. Єврооблігації. Ринок корпоративних цінних паперів. Вексельний ринок. Ринок іпотечних цінних паперів.

Моделі ціноутворення акцій. Модель Блека-Шоулза. Основні показники інвестиційної привабливості акцій: EPS; P/E. Застосування цінової моделі ринку капіталу (CAPM) для формування портфелю цінних паперів. Формування інвестиційного портфелю. Концепція ефективності інвестиційного портфелю. Базові та спеціалізовані інвестиційні стратегії на ринку цінних паперів.

Державне регулювання фінансового ринку та фінансової інфраструктури. Державне регулювання фінансового ринку: правові, економічні та організаційні аспекти. Методи регулювання фінансового ринку. Основні моделі державного регулювання фінансового ринку: англо-саксонська та континентальна. Інструменти державного регулювання фінансового ринку. Виникнення конфліктів щодо операцій на фінансовому ринку та можливості їх вирішення. Третейські суди.

Тема 8. Корпоративні фінанси. Система корпоративних відносин в Україні

Корпоративне управління та корпоративні фінанси. Поняття корпорації. Типи корпоративних структур. Фінансове середовище функціонування корпорації. Основні фінансові проблеми корпорацій та їх відмінності від інших форм організації бізнесу. Фінансові цілі та завдання корпорації. Елементи ранжування фінансових задач. Проблема максимізації вартості. Особливості фінансового підходу до аналізу діяльності корпорації. Поняття фінансової стратегії та фінансової політики. Корпоративні конфлікти, їх класифікація, причини виникнення та способи вирішення.

Фінансові ресурси корпорації. Сутність, класифікація капіталу та принципи його формування. Теорії вартості капіталу. Моделювання фінансових потреб корпорації. Види управління формуванням власного капіталу: джерела формування власного капіталу; статутний, пайовий та резервний капітал; визначення нерозподіленого прибутку; визначення потреби у власних фінансових ресурсах. Управління позиковим капіталом: визначення позикового (залученого) капіталу; довгострокові та короткострокові фінансові зобов'язання; засоби управління кредиторською заборгованістю; граничний обсяг залучення позикових коштів. Визначення вартості капіталу. Фінансовий леверидж. Базова концепція визначення вартості капіталу. Визначення вартості власного, позикового та акціонерного капіталу. Вплив інфляції на ринкову вартість капіталу. Розрахунок ефекту фінансового левериджу. Оптимізація структура капіталу. Теорії структури капіталу. Перелік факторів впливу на структуру капіталу. Взаємозв'язок структури капіталу та вартості підприємства. Управління необоротними активами, основними засобами та нематеріальними активами. Відмінності між оборотними та необоротними активами. Методи оцінювання необоротних активів. Класифікація нематеріальних активів. Критерії вибору нематеріальних активів. Визначення

вартості нематеріальних активів підприємства. Методи витратного та дохідного підходів. Поняття роялті та його особливості. Управління запасами. Система контролю запасів. Методи нарахування лінійної та прискореної амортизації основного капіталу.

Система корпоративних відносин в Україні.

Тема 9. Електронні фінанси. Ризики шахрайства у сфері електронних фінансів

Електронні фінанси як цифрова форма фінансових інструментів, продуктів та послуг. Еволюція світової валютної системи. Демонетизація золота. Реформування світової валютної системи: електронні фінанси та фінансова глобалізація. Електронні платежі та платіжні термінали. Міжнародні карткові платіжні системи: VISA, MASTERCARD, UNION PAY. Інтернет-банкінг та пластикові картки. Мобільний банк. Віртуальні банки. Розвиток еквайрингу. Мобільний та он-лайн-еквайринг. Інтернет-трейдинг, алгоритмічна торгівля на фондовому ринку (програми-роботи). Інтернет-магазини. Електронні гаманці та електронні білети.

Криптовалюти та технології блокчейн. Смарт-контракти та колективне інвестування. Генезис цифрових валют (криптовалют). Основні підходи до визначення сутності поняття "криптовалюта". Відмінності криптовалют від інших видів грошей. Види криптовалют: Bitcoin, Bytecoin, Ethereum, Ripple, Litecoin, Monacoin, NEM, Dash, OIТА, Monero, STRAT, IOT, Waves, Zcash, Komodo, Vertcoin. Біткоїн-культура. Методичні підходи до прогнозування курсу криптовалют: підходи, засновані на методі поточної дисконтованої вартості, та підходи, засновані на використанні методів економіко-математичного моделювання. Моделювання часового тренду середньорічних значень криптовалют. Оптимістичний та песимістичний сценарії становлення цифрових фінансів. Структура глобального ринку операцій з криптовалютами. Технологія блокчейн: історія, алгоритми, принципи роботи. Порівняння технології блокчейн із централізованими базами даних. Переваги та недоліки технології блокчейн. Правила оподаткування так званих "шахт" з видобутку криптовалют. Прогнозування курсу криптовалюти Bitcoin. Зарубіжний досвід функціонування та регулювання ринку криптовалют. Основні підходи до формування та регулювання ринку криптовалют в Україні. Можливості введення обіг цифрової валюти (e-гривні) в Україні. Смарт-контракти: об'єкти, особливості, принципи роботи та сфера застосування. ICO та краудфандинг.

Технології фінансування стартап проектів. Правило "трьох F": Family, Friends, Fools. Краудфандинг та його сучасні форми. Міжнародні онлайн-центри краудфандінгу: проект "Kickstarter», Artist Share, Crowd Valley, Indie Gogo, Joby, Kickstarter, Rocket Hub, Sponsume, Seedmatch, Companisto, Peerbackers, Startup Addict, New Jelly, Microryza, Quirky, iAMscientist, Start Some Good. Краудінвестмент. Платформа Fundable.com як приклад глобального краудінвестменту. Краудлендінг. Платформи краудлендінгу: Lendingclub.com, Zopa.com, Renrendai.com, Trustbuddy.com, Auxmoney.com та ін.). ICO (Initial Coin Offering, Crowdsale) - тип краудфандінгу для фінансування стартапів шляхом випуску власних криптовалют. Startup Blueprint – глобальна програма підтримки стартапів. Механізм фінансування стартапів за участю бізнес-янгелів. Міжнародні бізнес-янгели: DN Capital, DST Capital, Goldman Sachs, J. C. Flowers & Co., Kleiner Perkins, TCV, Victorypark Capital и Varde Partners. Механізм фінансування стартапів за участю венчурних фондів. Венчурні фонди: Index Ventures, Union

Square Ventures. Вибір джерел фінансування залежно від стадії розвитку стартапу. Ризики, пов'язані із фінансуванням стартапів-проектів.

Фінансові піраміди та інші види шахрайства у сфері електронних фінансів. Визначальні ознаки фінансових шахрайських схем. Поняття Фінансові піраміди. Наймастабніші піраміди світу (Madoff Investment Securities, MMM, Stanford International Bank, European Kings Club, Caritas, Mutual Benefits Corporation). Види фінансових пірамід: замасковані піраміди; піраміди як альтернатива іпотечному і споживчому кредитуванню; піраміди, які працюють під виглядом макрофінансових організацій, кредитно-споживчих організацій та ломбардів; організації, що пропонують послуги з рефінансування боргів фізичних осіб перед кредитними установами; псевдопрофесійні учасники фінансового ринку. Неконтрольовані інвестиційні схеми. Піраміди Понці. Психологічний механізм реалізації злочинного діяння (діяльності). "Трикутник шахрайства". Традиційні та нові види шахрайства: шахрайство при угодах купівлі-продажу, циганський гіпноз, ігрове шахрайство, шахрайство на ринку цінних паперів, шахрайство у сфері вексельних відносин, шахрайство у сфері обігу житла, шахрайство у сфері страхових послуг, шахрайство у сфері працевлаштування, інвестиційне шахрайство, інтернет-шахрайство, шахрайство з використанням "ляльки", фармазонство. Фінансові шахрайства як різновид шахрайств. Сутність фінансових шахрайств. Загальна характеристика фінансових шахрайств за сферами здійснення злочинів.

Основи фінансової безпеки країни. Фінансова безпека як ключова складова національної безпеки країни. Складові фінансової безпеки: податкова безпека, бюджетна безпека, грошово-кредитна безпека, валютна безпека. Інститути фінансової безпеки. Фінансова безпека та сталий розвиток. Показники фінансової безпеки країни та їх критичні значення. Методи діагностики загроз фінансовій безпеці територій. Моніторинг фінансової безпеки. Рейтингова оцінка фінансової безпеки країни. Бюджетні ризики: методи, інструменти та способи мінімізації. Бюджетна система як сфера виникнення факторів ризику. Фінансова безпека в грошово-кредитній сфері. Оцінка впливу внутрішнього та зовнішнього боргу на фінансову безпеку країни. Валютна безпека: способи нейтралізації загроз. Світові фінансові кризи: криза ринку акцій (1857 р.), криза ринків нерухомості (1873-1878 рр.), інвестиційна криза (1914 р.), "Велика економічна депресія" (1929-1933 рр.), нафтова криза (1973 р.), інвестиційна криза ("чорний понеділок") (1987 р.), азіатська криза (1997 р.), криза "доткомів" (2000-2003 рр.), іпотечна криза (2008-2009 рр.).

Тема 10. Основи ефективного управління фінансами домогосподарств

Домогосподарства як суб'єкт фінансового ринку. Теорії, які пояснюють поведінку домогосподарств в умовах ринкової економіки: теорія неформальної економіки, неокласична теорія, неінституціональна теорія, теорія ігор. Місце домогосподарств у виробничо-розподільчому кругообігу ринкової економіки. Функції домогосподарств у ринковій економіці. Структура сектору домогосподарств. Цільова функція поведінки домогосподарств. Виробнича функція домогосподарств. Структура бюджету домогосподарств.

Нерухомість як інструмент заощаджень та інвестицій. Нерухомість як основна форма інвестицій домогосподарств. Фінансове забезпечення інвестицій у нерухомість: іпотека, житлові кооперативи, дольове будівництво). Нормативні акти, які регулюють відносини на ринку нерухомості. Основні учасники ринку нерухомості: держава, інвестори (забудовники) та споживачі. Особливості роботи з документами інвесторів та споживачів. Ріелторські

компанії. Ринок оренди житла. Ризики клієнтів на ринку нерухомості. Методи оцінки об'єктів нерухомості: витратний метод, метод порівнянь, метод дисконтованої вартості.

Земля як фінансовий актив домогосподарств. Основні підходи та методи оцінки земельних ділянок: дохідний, витратний, порівняльний.

Перелік практичних, семінарських занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни доцільно використовувати: пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладу; евристичний метод; дослідницький метод.

Для активізації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів застосовуються: проблемні лекції (теми 1, 9-10), дискусії (теми 1, 3-6, 9-10), презентації (теми 1-10), моделювання професійних ситуацій (теми 2-3, 7-8), ділові ігри (теми 6, 9), кейс-стаді (тема 7), мозкові штурми (теми 6-7).

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають: поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, занять і самостійних завдань та оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє слухачу отримати іспит, – 60 балів); модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля. Формою підсумкової оцінки є іспит. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного та модульного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Поточний контроль за цією дисципліною проводиться у таких формах та за максимальною кількістю балів:

компетентнісно-орієнтовні завдання – 10 балів;

тестові завдання – 10 балів;

поточні контрольні роботи – 10 балів;

творчі домашні завдання – 10 балів.

Модульний контроль з цієї дисципліни проводиться у формі колоквиуму. Максимальна кількість балів, яку слухачі можуть отримати, складає 20 балів. Загальний бал складається з накопичених балів за всі завдання, які округляються до цілого числа за математичними правилами. Підсумковий контроль за дисципліною складається з суми балів за поточний та модульний контроль. Максимальний бал, який слухачі можуть отримати за підсумковий контроль, складає 100. Мінімальний бал за поточний та модульний контроль протягом семестру становить 60.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1. Фінансова діяльність підприємства: сутність, структура, принципи та форми організації	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1.1. Сутність, концепції та теорії фінансової економіки. 1.2. Підприємство як основний суб'єкт фінансової економіки. Фінансова звітність підприємства, її зміст та аналіз. 1.3. Фінансово-економічні показники діяльності підприємства.		
	Практичне заняття	Семинар-дискусія на тему "Сучасні напрями та течії фінансової науки: прикладний аспект". Горизонтальний, вертикальний, інтегральний аналіз фінансової діяльності підприємства. Вирішення розрахункових задач щодо визначення основних показників фінансово-економічної діяльності підприємства (показників прибутковості, рентабельності, ефективності управління активами).	Компетентнісно-орієнтовні завдання	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Внесок Нобелівських лауреатів у розвиток фінансової економіки. Внесок українських економістів у розвиток фінансової економіки. Чисті грошові потоки від операційної діяльності підприємства.		
	<i>Аудиторна робота</i>			

Тема 2. Фінансовий аналіз підприємства	Лекція	Лекція за питаннями: 2.1. Аналіз ділової активності підприємства. 2.2. Аналіз ліквідності підприємства. 2.3. Аналіз фінансової стійкості підприємства. 2.4. Аналіз руху грошових коштів підприємства.		
	Практичне заняття	Фінансовий аналіз підприємства за показниками ділової активності, ліквідності, фінансової стійкості. Вирішення задач щодо розрахунку ефекту фінансового левериджу. Комплексне оцінювання фінансової діяльності підприємства.	Компетентнісно-орієнтовні завдання	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Факторний аналіз коефіцієнта оборотності оборотних активів. Факторний аналіз коефіцієнта покриття. Факторний аналіз грошових коштів підприємства. Поняття фінансового, виробничого та операційного циклу. Напрями підвищення фінансової стійкості підприємства.	Творчі домашні завдання	5
Тема 3. Антикризове фінансове управління підприємством	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 4.1. Сутність та основні елементи антикризового фінансового менеджменту. 4.2. Методики оцінки імовірності банкрутства підприємства. 4.3. Процедура визнання банкрутства підприємства.		
	Практичне заняття	Вирішення розрахункових задач з визначення імовірності банкрутства підприємства (модель Бивера, модель Альтмана, модель Ліса, модель Таффлера-Тишоу, модель Спрингейта). Виконання практичних завдань з оцінки платоспроможності вітчизняних підприємств.	Поточна контрольна робота	5
Самостійна робота				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Реструктуризація підприємств у системі антикризового фінансового управління. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом". Розмежування між категоріями "реструктуризація підприємства" та "реорганізація". Реструктуризація виробництва. Реструктуризація активів. Фінансова реструктуризація. Корпоративна реструктуризація (реорганізація).		
Тема 4. Фінансове планування та прогнозування на підприємстві	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 3.1. Фінансове планування: зміст, завдання та методи. 3.2. Етапи розробки фінансового плану. 3.3. Використання функцій Microsoft Excel для прогнозування фінансових процесів.		
	Практичне заняття	Складання фінансового плану: балансу грошових надходжень та витрат, таблиці доходів та витрат, балансу активів та пасивів підприємства, розрахунок точки беззбитковості. Побудова фінансових прогнозів у програмному середовищі MS Excel (побудова фінансових прогнозів із застосуванням методу ковзного середнього; побудова прогнозів із застосуванням функцій регресії (побудову лінійних прогнозів із використанням функції ТЕНДЕНЦИЯ та лінійних прогнозів із використанням функції РОСТ); побудова фінансових прогнозів із застосуванням моделі Брауна (методу експоненційного згладжування).		
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Оперативне фінансове планування на підприємстві. Здійснення контролю за утворенням та використанням платіжних засобів. Особливості складання фінансових прогнозів із застосуванням математичних методів та у програмному середовищі MS Excel.	Творчі домашні завдання	5	
Тема 5.	<i>Аудиторна робота</i>			

Управління ризиками суб'єктів господарювання	Лекція	Лекція за питаннями: 5.1. Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація. 5.2. Сучасні концепції організації управління ризиками. 5.3. Методи розрахунку та моделі оцінювання ризиків.		
	Практичне заняття	Якісний та кількісний аналіз ризиків. Виконання практичних завдань з оцінювання ризиків (метод експертних оцінок, метод "дерева рішень", метод аналізу чутливості, метод сценаріїв, метод Монте-Карло). Виконання ситуаційних завдань з прогнозування та нейтралізації фінансових ризиків.	Підсумковий колоквиум	10
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Взаємозв'язок рівня фінансового ризику, фінансового стану підприємства та його прибутковості. Хеджування ризиків. Біржові угоди. Нечітка оцінка ризику фінансування стартап-проектів.		
Тема 6. Інфраструктура та інструменти сучасного фінансового ринку	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 5.1. Фінансовий ринок та його структура. 5.2. Фінансові посередники: операції та аналіз діяльності. 5.3. Основні інструменти фінансового ринку та їх характеристика.		
	Практичне заняття	Вирішення розрахункових задач з розрахунку простих та складних відсотків (щорічно, щоквартально, щомісяця, щодня). Виконання практичних завдань щодо використання фінансових функцій MS Excel (ПС, БС, КПЕР, ПЛ, СКІДКА, ЭФФЕКТ, ВСД, СТАВКА та ін.) при аналізі фінансово-економічної діяльності підприємства. Визначення терміну окупності інвестиційного проекту в MS Excel. Дискусія на тему "Форми недержавного пенсійного забезпечення: корпоративне та індивідуальне". Складання особистого пенсійного плану.	Тестові завдання	5
	Самостійна робота			

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Теорія ефективного фінансового ринку. Біржова торгівля та її види. Організація та технологія біржової торгівлі цінними паперами. Переваги акцій, які котируються на біржі. Світові "майданчики" торгівлі цінними паперами. Методи організації купівлі-продажу цінних паперів на фондових біржах. Механізми встановлення ринкової ціни на фондовій біржі.		
Тема 7. Ринок цінних паперів (РЦП): основні поняття, функції, види, учасники	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 2.1. Структура ринку цінних паперів. 2.2. Види цінних паперів та їх характеристика. 2.3. Моделі ціноутворення акцій. 2.4. Державне регулювання фінансового ринку та фінансової інфраструктури.		
	Практичне заняття	Виконання ситуаційних завдань щодо вирішення конфліктів на фінансовому ринку. Формування інвестиційного портфелю підприємства. Вирішення задач на визначення номінальної вартості та курсу цінних паперів (акцій, облігацій, векселів, сертифікатів).	Тестові завдання	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Внутрішній та міжнародний ринок облігацій. Єврооблігації. Ринок корпоративних цінних паперів. Вексельний ринок. Ринок іпотечних цінних паперів. Основні моделі державного регулювання фінансового ринку: англо-саксонська та континентальна. Інструменти державного регулювання фінансового ринку.		
Тема 8. Корпоративні фінанси. Система корпоративних	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 8.1. Корпоративне управління та корпоративні фінанси. 8.2. Фінансові ресурси корпорації. 8.3. Система корпоративних відносин в Україні.		

відносин в Україні	Практичне заняття	Виконання ситуаційних завдань щодо складання фінансового плану та платіжного календаря на підприємстві. Розрахунок задач з визначення загрози банкрутства (модель Бивера, модель Альтмана, модель Ліса, модель Таффлера-Тишоу, модель Спрингейта)	Поточна контрольна робота	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Методи фінансового планування: балансовий, нормативний, розрахунково-аналітичний, метод оптимізації планових рішень, метод економіко-математичного моделювання. Процедура визнання банкрутства підприємства в Україні. Закон України "Про відновлення платоспро-можності боржника або визнання його банкрутом".		
Тема 9. Електронні фінанси. Ризики шахрайства у сфері електронних фінансів	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 9.1. Електронні фінанси як цифрова форма фінансових інструментів, продуктів та послуг. 9.2. Криптовалюти та технології блокчейн. Смарт-контракти та колективне інвестування. 9.3. Технології фінансування стартап-проектів. 9.4. Фінансові піраміди та інші види шахрайства у сфері електронних фінансів. 9.5. Основи фінансової безпеки країни.		
	Практичне заняття	Семінар-дискусія на тему "Можливості введення в обіг цифрової валюти (е-гривні) в Україні". Прогнозування курсу криптовалют. Моделювання часового тренду середньорічних значень криптовалют.		
	<i>Самостійна робота</i>			

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Смарт-контракти: об'єкти, особливості, принципи роботи та сфера застосування. ІСО та краудфандинг. Оптимістичний та песимістичний сценарії становлення цифрових фінансів. Неконтрольовані інвестиційні схеми. Піраміди Понці. Психологічний механізм реалізації злочинного діяння (діяльності). "Трикутник шахрайства".		
Тема 10. Основи ефективного управління фінансами домогосподарств	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 10.1. Домогосподарства як суб'єкт фінансового ринку. 10.2. Нерухомість як інструмент заощаджень та інвестицій. 10.3. Земля як фінансовий актив домогосподарств.		
	Практичне заняття	Розрахунок задач з оцінки об'єктів нерухомості (витратний метод, метод порівнянь, метод дисконтованої вартості). Розрахунок задач з оцінки земельних ділянок: (дохідний, витратний, порівняльний).	Підсумкові колоквиум	10
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Теорії, які пояснюють поведінку домогосподарств в умовах ринкової економіки: теорія неформальної економіки, неокласична теорія, неоінституціональна теорія, теорія ігор. Виробнича функція домогосподарств.		
	ІСПИТ			40
Загальна кількість балів				100

Рекомендована література

Основна література

1. Арутюнян С. С. Фінансовий ринок: навчальний посібник / С. С. Арутюнян, Л. В. Добриніна та ін. – Київ: Гуляєва В. М., 2018. – 484 с.
2. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с.
3. Журавльова І. В. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / І. В. Журавльова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 208 с.
4. Захаркін О. О. Фінансовий менеджмент: конспект лекцій / О. О. Захаркін, Л. С. Захаркіна. – Суми : Видавництво СумДУ, 2020. – 156 с.

5. Ковальчук Н. О. Корпоративні фінанси / Н. О. Ковальчук, Е. О. Юрій. – Чернівці : Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2019. – 440 с.
6. Мойсеєнко І. Інвестиційний аналіз : навчальний посібник / І. Мойсеєнко, І. Ревак, Г. Миськів, Н. Чапляк. – Львів : ЛьвДУВС, 2019. – 276 с.
7. Череп А. В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / А. В. Череп, О. В. Гамова, І. А. Козачок. – Київ : Кондор, 2020. – 268 с.

Додаткова література

8. Базилевич В. Д. Цінні папери : практикум / В. Д. Базилевич. – Київ : Знання, 2013. – 791 с.
9. Докієнко Л. М. Практикум з дисциплін циклу професійної та практичної підготовки фахівців напряму "Фінанси і кредит": навчально- методичний посібник / Л. М. Докієнко, О. М. Михайлик, О. С. Наконечна, О. В. Щербина. – Київ : ДКС-Центр, 2015. – 570 с.
10. Фергюсон Н. Еволюція грошей. Фінансова історія світу; пер. з англ. К. Диса. – К.: Наш формат, 2017. – 380 с.
11. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як? : навчальний посібник / Т. С. Грищенко, Ю. В. Вітка, А. Б. Дягілев та ін. – К., 2019. – 272 с.
12. Школьник І. О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека. – Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.
12. Your Money Matters / J. Chapman, St. Jones, E. Waller, R. Winnard, L. Booth etc. London: Young Money, 2018. – 150 p.
13. Hens T. Financial Economics: A Concise Introduction to Classical and Behavioral Finance / T. Hens, M.O. Rieger. – London: Springer, 2016. – 254 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

14. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
15. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.my.gov.ua.
16. Офіційний сайт Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ec.europa.eu.
17. Офіційний сайт Федеральної резервної системи США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.federalreserve.gov.
18. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
19. Офіційний сайт Агенції з розвитку інфраструктури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.smida.gov.ua](http://www.smida.gov.ua).

Методичне забезпечення

20. Черкашина Т. С. Персональна навчальна система дисципліни "Фінансова економіка" для студентів спеціальності 051 "Економіка" освітньо-професійної програми "Економіка та економічна політика" [Електронний ресурс] / Т. С. Черкашина. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=9038>.